

Sygn. akt XII Gz 298/17

POSTANOWIENIE

Dnia 28 kwietnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie XII Wydział Gospodarczy - Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący SSO Aneta Stożek

Sędzia SSO Janusz Beim

Sędzia SSO Michał Niedźwiedź

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 28 kwietnia 2017r.
w Krakowie

sprawy z powództwa (...) spółki akcyjnej w N.

przeciwko (...) w upadłości układowej
w K.

o wydanie

na skutek zażalenia strony powodowej na postanowienie Sądu Rejonowego
w Nowym Sączu z dnia 16 lutego 2017 r. sygn. akt V GC 214/17

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie.

SSO Janusz Beim SSO Aneta Stożek SSO Michał Niedźwiedź

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 16 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w Nowym Sączu stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie VIII Wydziałowi Gospodarczemu dla Spraw Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych - jako wyłącznie właściwemu, a to uznając, że sprawa objęta pozwem podlega rozpoznaniu w trybie art. 74 ust. 1 i 2 prawa upadłościowego i naprawczego w brzmieniu obowiązującym przed zmianą wprowadzoną z dniem 1 stycznia 2016 r.

Postanowienie to zażaleniem zaskarżyła strona powodowa, zarzucając naruszenie art. 200 § 1 k.p.c. w zw. z art. 70 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego (sprzed zmiany z dnia 1.01.2016 r.), które miało wpływ na wynik sprawy. Na podstawie tak sformułowanego zarzutu wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i nadanie biegu powództwu z dnia 14 lutego 2017 r., a także o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Strona powodowa złożyła również wniosek o przeprowadzenie dowodu z postanowienia Sędziego-komisarza z dnia 1 września 2016 r., sygn. akt VIII GUp-9/16/Ap1.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Zarzut podniesiony w zażaleniu jest zasadny, a jego uwzględnienie prowadzi do uchylenia zaskarżonego postanowienia.

Na wstępie wskazać należy, że upadłość strony pozwanej z możliwością zawarcia układu została ogłoszona w dniu 14 stycznia 2016 r., na podstawie wniosku złożonego w 2015 r., a zatem zgodnie z art. 449 ustawy - Prawo

restrukturyzacyjne zastosowanie w sprawie znajdują przepisy Prawa upadłościowego i naprawczego w brzmieniu sprzed zmiany wprowadzonej powołaną ustawą.

Punktem wyjścia do oceny zasadności zażalenia musi być scharakteryzowanie roszczenia objętego pozwem oraz analiza żądania o wyłączenie z masy upadłości jako takiego.

Z jednej strony zaakcentować należy charakter powództwa o wydanie rzeczy (lub prawa), którego przedmiotem jest roszczenie windykacyjne, a zatem roszczenie z tytułu ochrony przysługującej w przypadku naruszenia prawa podmiotowego bezwzględnych. Roszczenie takie nie stanowi wierzytelności, ponieważ wierzytelność pozostaje kategorią właściwą dla stosunków zobowiązaniowych (tak postanowienie SN z 14.5.2009 r. (I CSK 427/08, wyrok z 16.10.2008 r., III CSK 120/08, post. z 16.7.2009 r., I CSK 14/09).

Z drugiej strony należy wskazać na istotną odrębność żądania wyłączenia z masy upadłości od żądania wydania rzeczy. W ocenie Sądu Okręgowego powództwo, obejmujące żądanie wyłączenia, stanowi rodzaj powództwa o ukształtowanie prawa. Powództwo o ukształtowanie prawa obejmuje bowiem żądanie zmiany istniejącego stanu prawnego poprzez powstanie nowego, zniesienia bądź zmiany dotychczasowego prawa lub stosunku prawnego w drodze wyroku sądowego. W pozwie o wyłączenie z masy upadłości powód żąda właśnie uchylecia skutków prawnych związanych z zaliczeniem wyłączonego mienia do masy upadłości (tak: F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, Wolters Kluwer Polska, 2010 r., tezy do art. 74). Przedmiotem żądania pozwu jest w takim wypadku przede wszystkim wyłączenie danego przedmiotu majątkowego z masy upadłości, dla którego przesłanką pozostaje ustalenie, że w skład masy upadłości dana rzecz (prawo) wchodzi. Co istotne, rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku lub powództwa o wyłączenie z masy upadłości ma charakter konstytutywny i z datą jego uprawomocnienia następuje uchylenie skutków prawnych związanych z zaliczeniem określonego składnika do masy upadłości. Orzeczenie takie, bez względu na to, czy zapadło w formie postanowienia sędziego-komisarza w toku postępowania upadłościowego, czy też później, w formie wyroku rozstrzygającego proces o wyłączenie, oznacza przede wszystkim, że przedmiot wyłączenia nie należy do masy upadłości.

W istocie tylko po ustaleniu, że dany składnik majątkowy wchodzi w skład masy upadłości może zostać uwzględnione żądanie jego wyłączenia i związane z nim żądanie wydania przedmiotu własności. Samo zaś roszczenie o wyłączenie z masy upadłości jest ściśle związane z postępowaniem upadłościowym. Powstaje ono bowiem dopiero po ogłoszeniu upadłości, z momentem włączenia prawa własności przysługującego innej osobie do masy upadłości, a może być realizowane wyłącznie w czasie trwania samego postępowania upadłościowego (po ukończeniu lub umorzeniu tego postępowania staje się ono w swym podstawowym zakresie bezprzedmiotowe z uwagi na to, że przestaje istnieć masa upadłości). Dlatego też przepisy prawa upadłościowego i naprawczego (a obecnie - prawa upadłościowego) przewidują wyłączny i odrębny tryb realizowania tego rodzaju roszczenia, uregulowany w oddziale 3 rozdziału 1 działy II w tytule III ustawy zatytułowanym „Wyłączenia z masy upadłości”.

Inny natomiast zakres ma samo roszczenie wydobywcze (rei vindicatio). Zgodnie z art. 222§1 k.c. właściciel może żądać od osoby, która włada faktycznie jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba że osobie tej przysługuje skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczą. Z roszczeniem windykacyjnym mamy do czynienia wtedy, gdy jego treścią jest - wynikające z prawa własności - żądanie wydania rzeczy. Przysługuje ono nieposiadającemu właścicielowi w stosunku do posiadającego nie-właściciela - przy czym legitymowaną biernie w takiej sprawie jest każda osoba faktycznie władająca rzeczą, zarówno posiadacz jak i dzierżyciel.

Wskazać należy istotne odrębności omawianych postępowań. Poza tym, że powództwo o wydanie rzeczy jest powództwem o świadczenie, zaś powództwo o wyłączenie z masy - powództwem o ukształtowanie, to odmiennie również przedstawia się i zakres tych postępowań i możliwości ewentualnych rozstrzygnięć, przy takich samych ustaleniach. W postępowaniu o wydanie rzeczy ustaleniu podlegają dwie okoliczności. Po pierwsze to, czy powodowi przysługuje prawo własności rzeczy, po drugie zaś, czy pozwany rzeczą faktycznie włada bez tytułu prawnego. Natomiast w toku procesu o wyłączenie z masy upadłości, poza tymi elementami, kluczowe pozostaje przede wszystkim ustalenie, czy rzecz, której proces dotyczy, objęta została masą upadłości. Przy tym ustalenie, iż rzecz nie

została włączona do masy upadłości niweczy konieczność dokonywania jakichkolwiek dalszych ustaleń, w tym również w zakresie prawa własności. Jednocześnie przyjęcie, że upadłemu przysługuje prawo do władania nad rzeczą, nie wynikające z prawa własności (a które może mieć źródło w stosunku rzeczowym lub zobowiązaniowym) w procesie o wydanie skutkować będzie oddaleniem powództwa, natomiast w procesie o wyłączenie z masy upadłości doprowadzić może do uwzględnienia żądania wyłączenia oraz oddalenia związanego z nim żądania o wydanie rzeczy.

Należy również zwrócić uwagę, że oddalenie wniosku o wyłączenie z masy upadłości na tej podstawie, iż rzecz do masy upadłości nie została włączona, nie skutkuje sama przez się powstaniem roszczenia, które może podlegać zgłoszeniu do masy upadłości w trybie art. 236 i nast. p.u.n. Prawem powoda w takiej sytuacji pozostaje zweryfikowanie, czy upadły pozostaje we władaniu tego przedmiotu i żądanie jego wydania, a prawo to może zostać zrealizowane w tym przypadku wyłącznie w trybie procesu windykacyjnego i nie można wymagać od powoda, aby – wbrew treści swego procesowego żądania - wyczerpywał tok postępowania określony w art. 74 p.u.n.

Dotychczasowe rozważania wymagają oczywiście uzupełnienia w odniesieniu do samego pojęcia masy upadłości. W tym zakresie wskazać trzeba, że zgodnie z art. 61 p.u.n. z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego. W skład masy upadłości - co do zasady - wchodzi majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego (art. 62 p.u.n.), przy czym przepisy art. 63-67 p.u.n. wskazują, jakie mienie, czy też szerzej jakie prawa, nie wchodzi w skład masy upadłości. Nie budzi wątpliwości, że prawa wskazane w powołanych przepisach, niewchodzące w skład masy upadłości – pomimo, że stanowiąc mogą własność upadłego, nie mogą być przedmiotem postępowania o wyłączenie z masy upadłości. Jeśli jednak osoba trzecia domaga się wydania takiej rzeczy, twierdząc, że ma do niej skuteczne prawo, powinna wystąpić – na ogólnych zasadach – z powództwem przeciwko samemu upadłemu, nie zaś z wnioskiem do sędziego-komisarza, opartym na przepisach art. 70 i 73 p.u.n, a następnie powództwem w trybie art. 74 p.u.n (tak S. Gurgul, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2013 r., komentarz do art. 74, teza 7). Tak samo należy traktować mienie, które może pozostawać we władaniu upadłego, ale w skład masy upadłości nie weszło ze względu na to, że nie stanowi własności upadłego. Analiza regulacji zawartej w przepisach dotyczących prowadzenia postępowań z udziałem upadłego lub syndyka (w szczególności art. 137¹-139 oraz art. 144-145 p.u.n.) prowadzi do wniosku, że w zakresie, w jakim spór nie dotyczy masy upadłości, nie powinien być on rozstrzygany ani w postępowaniu upadłościowym, ani przez sąd upadłościowy.

Reasumując, twierdzenie powoda zawarte w pozwie, zgodnie z którym przedmiot żądania kierowanego do upadłego nie wchodzi w skład masy upadłości, powoduje, że nie można złożonego przez niego pozwu traktować jako pozwu o wyłączenie z masy. Samo sformułowanie żądania pozwu w niniejszej sprawie nie postawia wątpliwości co do tego, że obejmuje ono wyłącznie roszczenie windykacyjne, oparte na założeniu, że upadły – nie będąc właścicielem – faktycznie włada przedmiotami należącymi strony powodowej. Nie ma zatem żadnych podstaw do uznania, iż żądanie to stanowi roszczenie o wyłączenie z masy upadłości oraz że powinno być realizowane w trybie przewidzianym w art. 74 p.u.n.

W konsekwencji postanowienie Sądu Rejonowego podlegało uchyleniu na podstawie art. 386§4 k.p.c. w zw. z art. art. 397§2 k.p.c. Sąd Rejonowy obowiązany będzie procedować w sprawie z pominięciem przyjętej przez siebie przeszkody. Należy przy tym zwrócić uwagę, że w procesie tym nie znajdzie zastosowania art. 138 p.u.n., a nadzorca sądowy może do niego wstąpić wyłącznie na podstawie art. 76 k.p.c.

O kosztach postępowania zażaleniowego rozstrzygnie Sąd Rejonowy
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie zgodnie z art. 108¹ k.p.c.

SSO Janusz Beim SSO Aneta Stożek SSO Michał Niedźwiedź

Ref. I inst. SSR Ł. Świątkowski